

Нотатки презентації дослідження «Амбітність Планів дій сталого енергетичного розвитку та клімату українських громад»

Модератор — Дмитро Сакалюк, спікер ГО «Екоклуб».

Спікери:

Олена Кондратюк — аналітикиня, ГО «Екоклуб».

Наталя Лушнікова — координаторка проєктів, ГО «Екоклуб».

Андрій Мартинюк — виконавчий директор ГО «Екоклуб».

Галина Журавська — експертка зі сталого енергетичного розвитку.

Максим Верещак — ключовий експерт, місцевий координатор сталого розвитку Угоди мерів Схід.

Олександр Гончарук — представник Житомирської міської ради.

Наталя Лискова — представниця Коростенської міської ради.

Вступне Слово

Дмитро Сакалюк: Наголосив, що адаптація до зміни клімату є складним та багатоетапним процесом, що вимагає ретельного планування. Представлене дослідження покликане проаналізувати амбіції громад до рішучих дій, аналізуючи їхні плани дій сталого енергетичного розвитку та клімату (ПДСЕР/К).

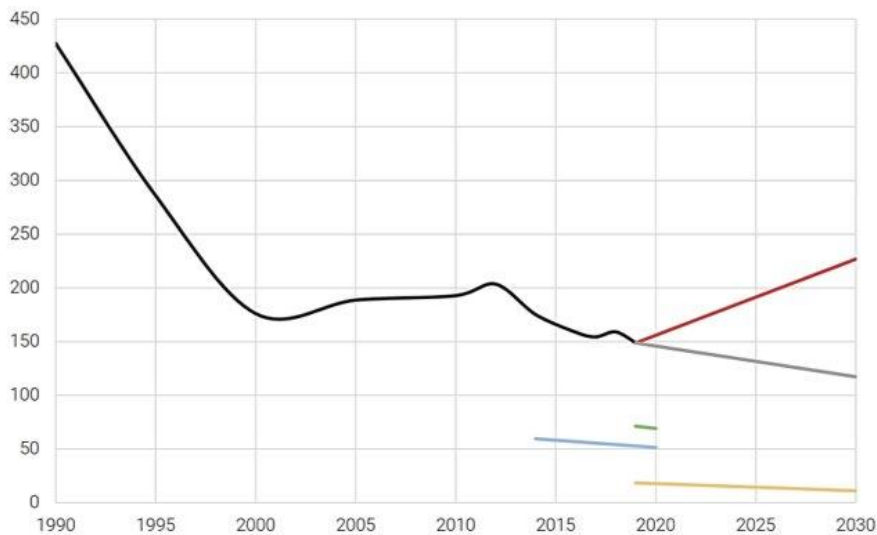
Андрій Мартинюк: Для України головним викликом наразі є війна, але кліматична криза нікуди не зникла. Після перемогу подолання кліматичної кризи має стати пріоритетним напрямком роботи. Ефективність громад буде важливим складником у подоланні цієї кризи. Хоча західні партнери високо оцінили реформу децентралізації, на жаль реформа не цілком пропрацювала елемент адаптації до зміни клімату. Дане дослідження покликане надати кількісні показники для подальшого вдосконалення майбутніх ПДСЕРК.

Методологія

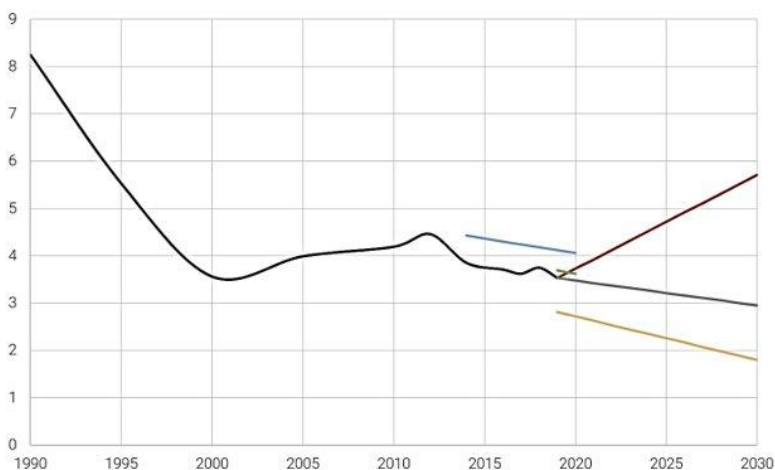
Олена Кондратюк: Метою дослідження було визначення зобов'язання зі скорочення викидів у ПДСЕР та ПДСЕРК, затверджених громадами України, та їхньої частки в загальних зобов'язаннях України згідно з НВВ2 (національно визначений внесок України). Дослідження базувалось на дослідженні 163 документів (96 — ПДСЕРК, 67 — ПДСЕР). У багатьох випадках кількість викидів у громаді вже знижується ще до моменту написання ПДСЕР(К), таким чином роблячи плани зі зменшення викидів неамбітними.

Аналітика та порівняння амбітності планів

Наталя Лушнікова: Щоб оцінити кількість викидів, дослідження спиралось на дані Національного кадастру із викидів (2019). Розглядались сфери, що найбільше забруднюють довкілля — енергетика, транспорт, сектори комерційних житлових будівель та відходи. Для порівняння із планами громад, розглядався національний план НВВ2, який представляє два сценарії скорочення викидів до 2030 року — базовий (скорочення 46%) та референтний (скорочення 35%).

Викиди парникових газів в Україні і в громадах

Питомі викиди в Україні і в громадах

План з ПДСЕРК базується на основі змін у порівнянні з базовим роком — рік, який береться в якості точки відліку і від якого будується подальший ПДСЕР(К). Громади здебільшого брали в якості базового року рік із найбільшою кількістю викидів. Незалежно від року написання плану, тобто частина заходів по скороченню викидів вже впроваджена і кількість викидів зменшується, таким чином роблячи задачу із досягнення бажаних показників значно простішою. Такі плани демонструють низьку амбітність.

Оцінка заходів з ВДЕ

Галина Журавська: Оцінка цієї частини базувалась на 75 ПДСЕР, які включали в себе 309 заходів з ВДЕ, та 100 ПДСЕРК, які включали в себе 477 заходів з ВДЕ. Виникли питання із використанням термінології, оскільки визначення ВДЕ в Угоді мерів (загальна ініціатива Європейського Союзу за участю місцевих і регіональних органів влади, які беруть на себе добровільні зобов'язання підвищити енергоефективність та використання відновлювальних джерел енергії на своїх територіях. На основі цієї ініціативи українські громади і розробляли свої ПДСЕР(К)) та Національному законодавстві відрізняються. У цьому дослідженні використано визначення із Національного законодавства.

Сонячна енергія	Сонячна теплова енергія Сонячна фотовольтаїчна енергія
Вітрова енергія	Вітрова енергія
Енергія землі	Геотермальна енергія Гідротермальна енергія
Енергія води	Потенціальна та кінетична енергія води Енергія хвиль та припливів
Енергія повітря	Аеротермальна енергія
Енергія біомаси	Енергія біомаси (дрова, щепи, пелети, органічні відходи, енергетичні рослини, та інше)
Енергія біогазу	Енергія біогазу Енергія газу з органічних відходів Енергія газу з каналізаційно-очисних споруд
Вторинна енергія	Теплова енергія технологічних процесів Енергія доменного та коксівного газу, метан від дегазації вугільних родовищ

Перелік видів ВДЕ

Однією з типових помилок є змішування термінів вироблення та використання ВДЕ. Деякі заходи з ВДЕ належать лише до споживання ВДЕ без врахування його виробництва (наприклад, переведення автобусного складу системи громадського транспорту на біопаливо). Врахування і виробленої і спожитої енергії загрожує подвійним врахуванням ВДЕ при статистичному аналізі. Наприклад, виробник біодизелю зазначає збільшення ВДЕ, але його споживач (автобусний парк) *теж зазначає зростання ВДЕ*.

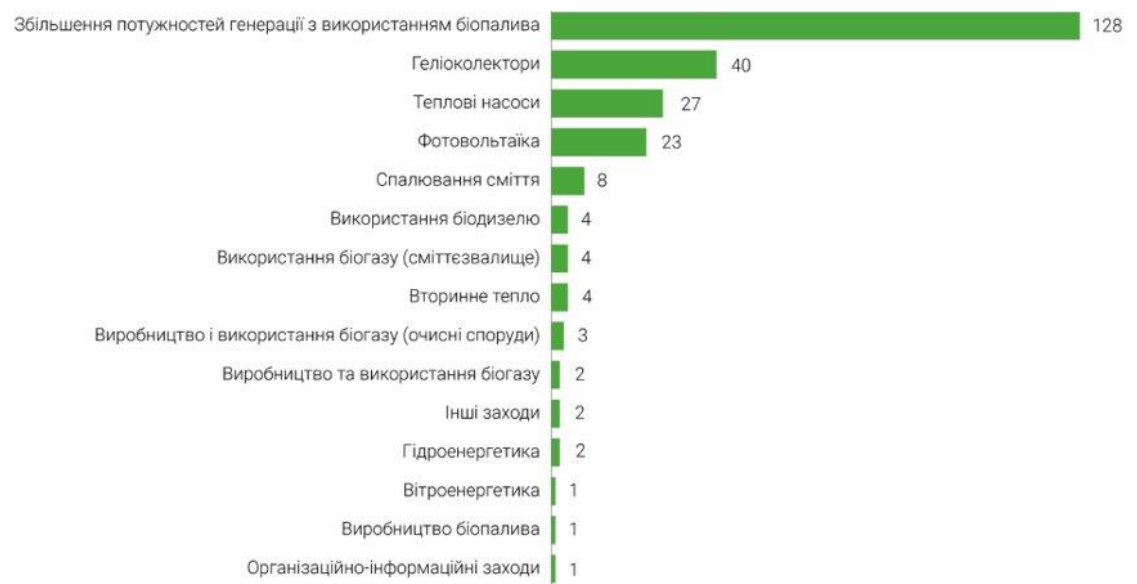
Для кожного заходу зі складовою у сфері ВДЕ з ПДСЕР/К було зібрано таку інформацію:

1. Назва заходу
2. Опис заходу
3. Тип заходу (за типом використаної технології)
4. Відсоток у складі заходу, що направлений на збільшення використання/виробництва ВДЕ
5. Сектор
6. Загальна вартість заходу, тис. грн
7. Загальна вартість заходу, євро
8. Збільшення використання ВДЕ, МВт·год
9. Скорочення викидів CO₂ від впровадження складової з ВДЕ
10. Коментар до документу або до заходу (особливості ухвалення документу, примітки щодо відсутності даних, можливі помилки при розробці заходу).

Методика дослідження

Загальна кількість заходів з ВДЕ	309
Сумарна вартість заходів, тис. євро	713 713,9
Сумарна вартість заходів, млн грн	17 901,2
Сумарна вартість дій, направлених на збільшення виробництва ВДЕ (отримана розрахунково), млн грн	13 824,0
Сумарне збільшення виробництва відновлюваної енергії, МВт-год	4 058 159,1
Відсоток збільшення виробництва відновлюваної енергії відносно загального зменшення енергоспоживання у ПДСЕР	2,6 %
Скорочення викидів CO ₂ від впровадження частини заходів, направлених на збільшення виробництва відновлюваної енергії, тонн	1 503 775
Відсоток скорочення викидів CO ₂ від збільшення виробництва відновлюваної енергії відносно загального скорочення викидів у ПДСЕР	2,4 %

Аналіз заходів ВДЕ у ПДСЕР громад

Аналіз заходів за типами

У ході дослідження було виявлено низку типових помилок, найчастіші з них:

- відсутні дані щодо вартості проєкту, значень зменшення енергоспоживання та скорочення викидів CO₂ (19,5 % від кількості заходів, що мають помилки);
- неправильно визначений сектор кінцевого споживача (18,8 % від кількості заходів, що мають помилки);

- розрахункова помилка (3,4 % від кількості заходів, що мають помилки)

Загальні висновки

Наталя Лушнікова: Авторам дослідження не вдалось отримати доступу до всіх даних та повних текстів усіх ПДСЕР(К). Визначення ВДЕ в Угоді мерів потребує уточнення, оскільки нині підписанти вказують використання торфу, твердих побутових відходів та скидного тепла як ВДЕ. Також проблемою змішування понять використання ВДЕ ста споживання ВДЕ, що може вести до статистичних помилок у обліку загальної кількості скорочення викидів. Значна кількість підписантів вибрала за базовий роки з найбільшими викидами. Такий підхід призводить до зменшення цілі зі скорочення викидів парникових газів. Абсолютне значення викидів для 163-ох муніципалітетів з наявним населенням 20 млн осіб становило у 2019 році 71,16 млн. т CO₂-екв. Це 47,6 % від сумарних викидів в обраних секторах Кадастру України (148,7 млн. т CO₂-екв). Заходи зі збільшення використання ВДЕ є практично у всіх планах дій. Сумарно у ПДСЕРК вони мають забезпечити близько 4 % скорочення викидів *Зобов'язання України у рамках НВВ2 більш амбітні, ніж сумарні зобов'язання підписантів Угоди мерів за релевантними секторами.* Однак це не означає, що громади не мають інтересу та мотивації до запровадження ПДСЕР(К). Проблемою є радше відсутність необхідних стимулів та ресурсів.

Дискусійна панель

Дмитро Сакалюк (запросив до дискусії Максима Верещака): Що було найважливішим у дослідженні? На що слід звернути увагу громадам?

Макс Верещак: Дослідження є цікавим та оригінальним. Є певні зауваги, щодо використання в якості критерію амбітності виключно по відсотку обсягів викидів діоксиду вуглецю та запровадження ВДЕ, оскільки громади не завжди мають відповідні важливості. Можливо, слід звернути у вагу на вже проведену роботу та не реальні можливості громад. «Неамбітні плани» можна навпаки вважати реалістичними та досяжними. Також є цінним, що зачепили проблему розбіжностей в національному законодавстві та Угоді мерів.

Дмитро Сакалюк (запросив до дискусії Андрія Мартинюка): Наскільки «Екоклуб» планує розвивати цю тематику? Чи є плани інтеграції громад в загальнонаціональний план з адаптації.

Андрій Мартинюк: Ми вважаємо, що позиції громад мають бути враховані під час прийняття рішень національних органів влади. На жаль, наразі в Україні немає інституційних інструментів для підтримки кліматичних зусиль громад. Ми сподіваємось, що надані дослідженням факти стануть опертям для прийняття подальших політичних рішень.

Дмитро Сакалюк (запросив до слова Олександра Гончарук та Наталя Лискову): Ваші громади є одними з найбільш активних у плані кліматичної політики. Як ви ставитесь до критики планів. Ви знаходите у ній позитив?

Наталя Лискова: Критика є обов'язковою, щоб оцінити свої досягнення та виклики зі сторони.

Олександр Гончарук: Конструктивної критики багато не буває, вона завжди є корисною та допомагає стати краще. Доповнюючи тези Максима Верещак, сказав, що важливо порівнювати заявлені плани та актуальну роботу. Потрібно регулярно порівнювати заявлені плани та їхнє здійснення, щоб надалі могли будувати точніші плани.

Дмитро Сакалюк (звернувся до Андрія Мартинюка): Війна сильно зменшить кількість викидів, оскільки, наприклад, велика кількість людей виїхала з окремих громад чи з України взагалі і не споживає газ чи інші ресурси. Як міста мають враховувати фактор війни у своєму майбутньому плануванні?

Андрій Мартинюк: На питання не можна точно і легко відповісти. Точно можна сказати, що в майбутньому українським містам слід боротись за своїх людей і стимулювати їх повертатись до своїх домівок. Після перемоги в контексті відбудови виникне велика кількість робочих місць, попит на які буде важко закрити. Розробляючи свої плани міста мають враховувати, що люди повернуться у міста і, ба більше, що їх навіть стане більше. Важливим є не лише мати фінансування, а вміти його використовувати, тому розробка планів є дуже важливою.

Питання з чату: Який рік обирати в якості базового? Є якийсь приклад? Чи є приклади, коли діяльність в сусідній громаді мала позитивний чи негативний вплив на показники тої чи іншої громади?

Наталя Лушнікова: У якості базового року не слід обирати рік, який був більш ніж п'ять років тому з моменту написання дослідження. З одного боку, дані за викиди базового року повинні бути максимально вичерпними, з іншого — бути не дуже давніми (в ідеалі рік, який передував написанню плану). Як приклад якісних громад можна назвати Мирноград, Ізмаїл, Харків тощо. Завдяки наявності детальних даних, можна якісніше визначити динаміку викидів і розробити більш ефективні заходи. Звичайно, громади не є ізольованими одна від одної та можуть впливати на показники викидів одна одної, але конкретний фактаж за результатами нашого дослідження надати важко.

Максим Верещак (доповнив відповідь Наталі Лушнікової): Перш за все слід опиратись на якомога вичерпніші дані та не брати в якості базового року рік, який передував 2000-м. Сучасна методологія в межах Угоди мерів не цілком враховує взаємовплив, але в ній передбачена можливість написання спільного ПДСЕР(К) для кількох громад. Це поширена практика в інших країнах, щоправда в Україні подібного кейсу ще немає.